

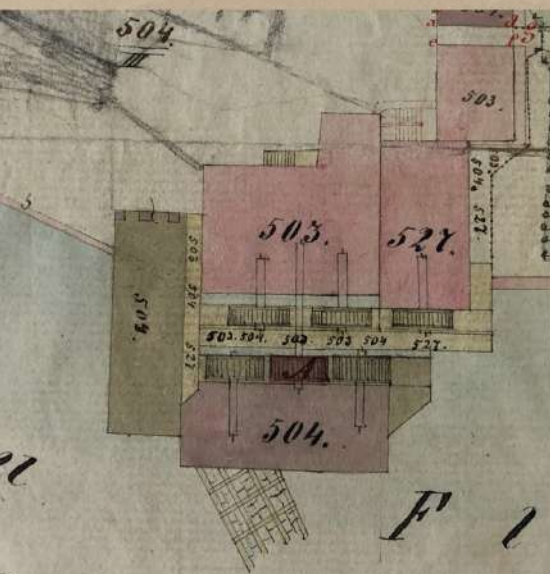

LUCIE ODKOLEK

ODKOLEK

ZAPOMENUTÁ
HISTORIE

LUCIE ODKOLEK

ODKOLEK

ZAPOMENUTÁ
HISTORIE

LUCIE ODKOLEK

ODKOLEK. ZAPOMENUTÁ HISTORIE.

Vydáno v roce 2024

Vydavatelství Odkolek s.r.o., Konventná 7, Bratislava (SR)

Vydání první

Copyright © Lucie Odkolek, 2024

ISBN 978-80-974967-2-2 (ePub)

ISBN 978-80-974967-1-5 (pdf)

www.odkolek.com

www.odkolek.online

Obsah

Předmluva	7
Odkud přišli Odkolkové	10
Fridrich Odkolek a spor se Šumperskými o pivo	14
Jak poddaní v Temenici zavraždili Jana st. Odkolka a jeho tetu Annu	18
Jak se jméno Odkolek dostalo na šibenici	29
Jak se Vilém Jindřich stal prvním baronem Odkolkem	33
Proč mají Odkolkové v erbu symbol Vartenberků.....	40
Jak se rytíř Odkolek vzdal z lásky titulů a dědictví.....	45
Odkolkové a prokletý zámek Batelov	49
Jak Marie Kateřina Odkolkovna skončila v Daliborce.....	52
Jak Vilém Jindřich Odkolek dohlížel na rekonstrukci zámku Roudnice	55
Antonín Kryštof Odkolek, první podnikatel a zakladatel roudnické linie	59
Jan Odkolek a Josefa, dcera roudnického starosty Štěpánovského.....	66
Jak Antonín Odkolek vyžehnil mlýn v Roudnici	71
Poněmčená linie Karla Odkolka.....	74
Mlynář Adolf Odkolek, mladší bratr Františka Serafína	77
Kdo byla Frederika Odkolek	80

Jak Odkolkové skoro 150 let vyráběli mýdlo.....	89
Kde žili roudničtí Odkolkové.....	92
Proč Odkolkové odešli z Roudnice	95
Nové začátky v Praze.....	98
Vznik rodinné firmy „Fr. Odkolek“	102
Páně Odkolkův komín	107
Jak zemřel František Serafín Odkolek.....	110
Dědictví	114
Proč Jaroslav Odkolek opustil rodinnou firmu.....	116
Zapomenutý vlastenec Jindřich Odkolek.....	128
Požár	135
Protest českých pekařů proti pekárně ve Vysočanech	139
Jak Odkolkové přišli o hrobku na Vyšehradě	143
Jak se český baron Odkolek stal ve Vídni vynálezcem	145
Proč firma Odkolek začala používat značku „FOV“.....	150

Věc Bohem souzená mě nemine.

Vilém Odkolek z Újezdce, 1593

Pán Bůh milému svému žehná, i když on spí.

Vilém Jindřich Odkolek z Újezdce, 1638

Předmluva

Tento rok uplynulo 350 let od narození mého pradědečka v sedmé generaci, roudnického měšťana a zakladatele podnikatelské linie Odkolků, Antonína Kryštofa Odkolka. Vlastnil v Roudnici několik domů, hostinec, řeznictví a založil zde manufakturu na výrobu mýdla. Jeho potomci rodinné podnikání dále rozšířili o další obory, včetně mlynářství a pekařství, a zanechali po sobě celou řadu vynálezů. Adolf, baron Odkolek z Újezdce, se ve Vídni proslavil originálními experimenty s padáky. Jeho pražský bratranec Jindřich Odkolek si nechal zapsat vlastní patent na originální psací stroj, který dodnes připomíná jeho výjimečnou, bohužel zcela nedoceněnou osobnost.

Byl to právě podnikavý Jindřich, kdo po svém otci Františku Serafinovi převzal a rozšířil firmu Fr. Odkolek na Kampě. Byl velmi společenský a aktivně se účastnil příprav stavby Národního divadla. Zemřel náhle na zdravotní komplikace spojené s těžkou cukrovkou.

Sto třicet let po Jindřichově úmrtí není kam položit květinu na jeho památku. Jeho hrob byl zničen a jeho ostatky, stejně jako ostatky jeho matky, vdovy po Františku Serafinovi, se pravděpodobně ztratily navždy. Je smutné, že taková osobnost nemá ani důstojné místo posledního odpočinku. Sledovala jsem nedávnou rekonstrukci Odkolkovské zahrady a doufala, že si tentokrát na Jindřicha vzpomenu. Právě tuto zahradu tolik miloval a nakonec v ní i zemřel. Marně. Nemyslím si, že to byl záměr nebo nezáměr ze strany těch, kteří projekt připravovali, spíše jen

neznalost historie Odkolků, se kterou se setkávám neustále. Ta umožňuje celé řadě „pokračovatelů“, podvodníků nebo samozvaných expertů, libovolně nakládat s odkazem Odkolků ve svůj, především materiální, prospěch.

V současnosti máme v Praze pekárnu, která již mnoho let umísťuje na své produkty cizí podpis "Odkolek" a její majitelé tvrdí, že byla „založena v roce 1850“. Ve skutečnosti však tato „tradiční česká pekárna“ není právním nástupcem rodinné firmy Fr. Odkolek ani firmy, která vznikla v roce 1912 ve Vysočanech. Je to důsledek toho, že si v 90. letech šikovní "podnikatelé" zaregistrovali jméno Odkolků jako „svou značku“, aniž by to kdokoli z potomků Odkolků žijících v zahraničí tušil. Pozdější snahy to zvrátit byly po mnoho let neúspěšné.

Dalším příkladem je ctižádostivý developerský projekt ve Vysočanech. Zde majitelé nejprve zcela zdemolovali historické budovy a navždy zničili originální nápisy "Odkolek", aby následně pojmenovali jednu z ulic „Odkolkova“ a nabídli nově postavené budovy jako místo s jakýmsi odkolkovským geniem loci. Při jedné akci pro média se dokonce jeden z pozvaných hostů chlubil novinářům a přihlížejícím, že se „s Odkolky osobně poznal“. Když jsem se ho poté zeptala, koho tím myslel, ukázalo se, že nemluvil pravdu. Při téže příležitosti mě další z údajných expertů přesvědčoval, že pekárny a mlýn ve Vysočanech „postavil František Odkolek“, a vůbec mu nevadilo, že František byl v roce 1912, kdy se mlýny a pekárna ve Vysočanech stavěly, již 36 let po smrti.

Jeho poslední syn navíc zemřel v roce 1894.

Tato kniha není vědeckou publikací. Pouze shrnuje alespoň některé z informací, které se k historii Odkolků ještě zachovaly, většinou v nezpracovaných rodinných archivech. Zaměřila jsem se především na ty členy rodiny, kteří mi jsou nejbližší, tedy na mé předky a příbuzné z roudnické linie. V této souvislosti samozřejmě nelze opomenout ani historii rodinné firmy Fr. Odkolek. František Serafín Antonín Odkolek, otec zakladatele firmy, byl mladším bratrem mé praprapraprababičky Frederiky Odkolek.

Historie jednoho z nejstarších českých rodů je dnes téměř zapomenuta. Příběh o tom, jak „Odkolkové přišli k mlýnům“ a nakonec o ně opět přišli, je stejně dramatický jako celá dlouhá historie této rodiny. Nese v sobě velký kus romantiky, přestože vlastně skončil tragicky. Jejich hroby byly zničeny, domy a mlýny strženy.

Když jsem před lety zakládala nadační fond Odkolek, přála jsem si, aby jednoho dne vyšla kompletní historická publikace, která umožní detailnější pohled na historii Odkolků od počátku 15. století. Doufám, že mi po přečtení této knihy dáte za pravdu, že si zaslouží, aby byl jejich pravdivý příběh vyprávěn celý.

Lucie Odkolek

Odkud přišli Odkolkové

Odkolkové se psali z *Újezda* nebo z *Oujezdce*¹. Riegrův slovník popisuje původ příjmení Odkolek takto:

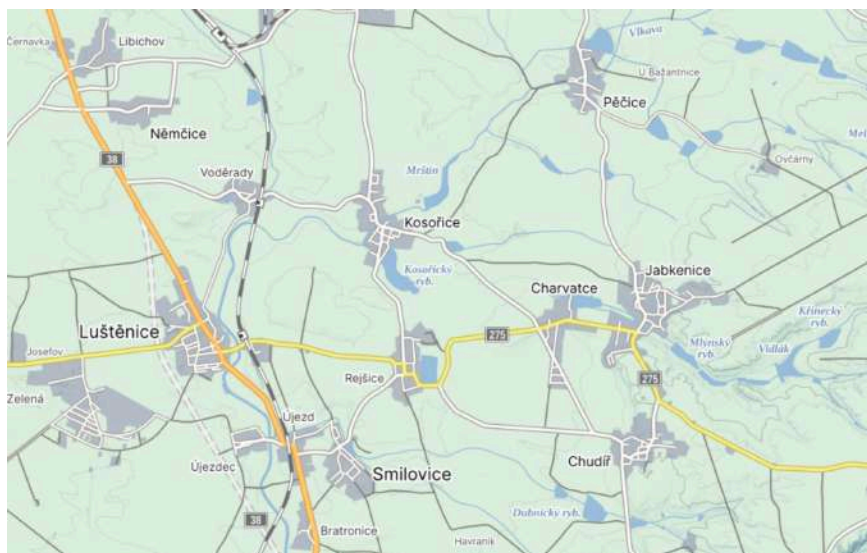
„Odkolek z Újezdce, jméno rytířské, nyní panské rodiny, nazvané podle svého původního sídla - tvrze a vsi Újezdec (velký) v kraji Boleslavském na někdejším panství Loučeňském. Za prvního předka se považuje Jiří z Újezdce, který prý byl králem Přemyslem Otakarem I. pasován na rytíře a přijal jméno Odkolek“²

Odkolkové patří nejen mezi nejstarší, ale také mezi nejvíce přehlížené vladycké předbělohorské rody. A to přesto, že se mnozí členové tohoto rodu v minulosti aktivně účastnili významných událostí českých dějin. Bohuslav, rytíř Odkolek z Újezdce, měl být purkrabím Pražského hradu. Jaroslava (Jaroše) Odkolka zmiňuje kolem roku 1401 český historik August Sedláček v textu *O staročeských příjmeních šlechtických*.³ Sedláček se také pokusil zjistit původ šlechtického příjmení Odkolek, nicméně jej ve výše uvedené studii nakonec zařadil mezi příjmení s neznámým původem.

¹ V němčině pak Odkolek *von Aujezd* nebo *Augezd*.

² Riegrův slovník, heslo Odkolek na str. 989-99.

³ Sedláček, A.: O staročeských příjmeních šlechtických. August Sedláček. Sborník filologický. Roč. 7, (1922), s. 41-62.

Jako Újezdec se dříve označoval Malý Újezd. Mohl to být Újezdec jižně od Luštěnic, který v letech 1383 až 1398 patřil společně s obcí Násedlnice⁴ jednomu z prvních doložených předků, Mikulášovi Odkolkovi z Újezdce. Půlku Násedlnic později zastavil kvůli dluhu svému příbuznému Vilémovi Odkolkovi z Újezdce. Druhá polovina patřila Janovi Odkolkovi z Újezdce a z Násedlnic, který zemřel roku 1422 bezdětný. Vilém měl dva syny.

Historik Zdeněk Doubravský⁵ se domnívá, že Odkolkové predikát *z Oujezdce* získali po Hořejším Oujezdci⁶ u obce Smilovice. Také nedaleké statky Vlkava a Semčice patřily Odkolkům. Další Újezdec vlastnil Jan Odkolek na Pěčicích

⁴ Dnes součástí obce Kněžmost.

⁵ Doubravský Z.: S erbem a kordem, str. 68

⁶ Někdy se píše „Velký Oujezdce“

a Pustém Oujezdci⁷ (+1542). První zmínka o tomto Oujezdci pochází z roku 1255, a to v souvislosti s jeho majitelem Zdislavem z Újezdce. V roce 1444 tento Újezdec patřil Maříkovi z Ostrožna a jeho manželce Kateřině, rozené Odkolkové z Újezdce. V roce 1488 se Jiří Odkolek již psal *z Újezdce na Pěčicích*, stejně jako jeho potomci až do roku 1544. Původní tvrz se nedochovala. V obci však stále stojí přestavěná budova renesanční tvrze, kterou postavil Jindřich z Valdštejna kolem roku 1588.

Jen pro úplnost: V 16. století patřila Odkolkům také tvrz Obědovice na Bydžovsku, která se nacházela nedaleko statku Újezdec. V roce 1602 si Jan Odkolek z Újezdce koupil také statek Červená Voda, který byl tehdy součástí štíteckého panství. Koupil jej od Pavla Kathara z Katharu, jenž krátce předtím získal hrad Pernštejn a začal jej přestavovat k obrazu svému. Dá se tedy předpokládat, že mu prodej Červené Vody finančně pomohl. Kathar od roku 1588 sídlil v Jimravově, který si rovněž zakoupil od Pernštejnů. Až do 17. století vlastnili různí členové rodu Odkolků rozsáhlá panství, kromě již zmíněných statků také Lhotu, Vlkavu, Hněvanovice, Semčice, Straky, Zerčice, Litkovice, Malobratřice, Mnětice, Mlázovice, Třevacký statek, Obruby, Postolov, Obědovice, Temenici na Moravě, Malé Hoštice u Opavy, Rudíkov, Hrádeček, Branžež,

⁷ Manželem Dorothey z Vartenberka byl Jan Odkolek na Pěčicích a Pustém Oujezdci. Společně s jejími příbuznými, Janem, Benešem a Zdeňkem z Vartenberka, podepsal roku 1535 jako člen Jednoty bratrské významný dokument „*Počet z viery a z učenie křesťanského*“. Tento akt vyjadřoval jejich příslušnost k evangelické víře.

Zakopanou, Jablonnou, Sudličkovu Lhotu, Litič, Nový Falkenburk, Valtinov, Lublici a Moravici na Opavsku. Dále Radomilov, Šilperk, zámek Bludov, zámek Batelov a Vlčí Pole.

Většina těchto majetků byla během třicetileté války (1618–1648) vyrabována. Někteří Odkolkové byli nakonec rádi, že si zachovali alespoň holý život, jako Jan Burian Odkolek z Újezdce⁸. Když po vítězství nad císařskou armádou vtrhla roku 1631 do města švédská a saská armáda, zřídila si tam hlavní štáb a Jana Buriana zajala spolu s jeho dvěma dcerami. Drželi je spoutané v řetězech ve vězení po několik měsíců, dokud jim nezaplatil výkupné ve výši 3000 tolarů. Ani poté se však nemohli vrátit domů, protože jejich statek byl mezitím vydrancován. Ještě dlouho poté se raději ukrýval i s dcerami v okolních lesích.

Erb Odkolků z Újezdce před rokem 1680, podle historika Zdenka Doubravského. Na štítu měla být dle Doubravského zobrazena polovina kozla ve skoku. V jiných zdrojích se uvádí, že šlo spíše o kozoroha.

⁸ Někdy se uvádí, že byl tehdejším hejtmanem Litoměřic.

Fridrich Odkolek a spor se Šumperskými o pivo

Fridrich Odkolek byl jedním z mnoha synů⁹ Jana Odkolka na Pěčicích a Pustém Oujezdci a Dorothey z Vartenberka¹⁰.

Je velmi pravděpodobné, že Temenické panství na Moravě koupil za dědický podíl, který si nechal vyplatit. Fridrich se zde jako první z Odkolků dostal do sporu se šumperskými poddanými. Dochovaly se důkazy o právním sporu, který začal v roce 1570. Fridrich tehdy svým poddaným na Temenickém panství povolil během oslav svátku sv. Prokopa prodávat nejen místní pivo, ale také pivo dovezené odjinud. Taková konkurence se však nelíbila městské radě v sousedním Šumperku, která to považovala za porušení svých privilegií. Podle nich prodej cizího piva v Temenici poškozoval nejen je, ale nepřímo i císaře, protože se tím snižovaly daňové výnosy, které město odvádělo panovníkovi. Výsledkem byl vleklý spor před soudem, kde Fridrich bránil své právo čepovat libovolné pivo na svém panství.

Proč se rozhodl odejít z Čech na sever Moravy, není známo. Se svými bratry však vycházel dobře. Na jaře roku 1575 se společně s Jaroslavem, Vilémem a Adamem osobně zúčastnil v Praze shromáždění sedmnácti pánů a 134 rytířů,

⁹ Jeho otec byl dvakrát ženatý, přičemž jméno jeho první manželky není známo. Mezi jeho bratry patřili Jiří, Vilém, Jan, Václav, Petr I., Jaroš, Petr II. a Adam Odkolkové.

¹⁰ Dcera Jindřicha z Vartenberka a Aleny z Čičelic.

jehož výsledkem byla písemná žádost adresovaná císaři Maximiliánovi II., aby zvážil uznání Jednoty bratrské za legální zemskou církev.

Fridrich si nevěstu vybral na Opavsku, a to podle svého vyznání. Jeho ženou se stala o mnoho let mladší Anna Petřvaldská z Petřvaldu, která pocházela z movité rodiny. Dostala věnem 2500 zlatých, za které si Fridrich koupil další sousední tvrz, rybník, pivovar a mlýn v Bohdíkově.

*Erb rodu Petřvaldských z
Petřvaldu, z něhož pocházela
manželka Fridricha Odkolka
z Újezdce, Anna. I po smrti
Fridricha zůstala na
Temenici s jeho synovcem
Janem ml. Odkolkem z
Újezdce, což se jí stalo
osudným.*

Pivo z Bohdíkova bylo dováženo do Temenice a čepováno v Odkolkových hostincích. Fridrich argumentoval, že kupní smlouva na panství Temenice ho nijak nezavazovala dodržovat dohody předchozího majitele, Jana ze Žerotína na Losinách.

Následovaly další protesty šumperských, na které Fridrich reagoval tím, že nechal minimálně třikrát zničit stav na potoce v Temenici, čímž Šumperk připravil o vodu, dokud si stav sami neopravili. Následovala další žaloba